

11. Faglige knoppskytinger og allmennmedisinsk institusjonsbygging i Bergen

Michael 2022; 19: Supplement 29, 322–4.

I denne delen av boken skal vi omtale viktige faglige knoppskytinger med utgangspunkt i det allmennmedisinske universitetsmiljøet ved Universitetet i Bergen. Slike faglige avleggere kan være av ulikt format og med ulike formål. Noen er store institusjoner med mange ansatte, noen har preg av prosjekter med et mer kortsiktig liv, og noen er tiltak av mer ideologisk eller foreningsaktig natur. Bergensmiljøet har vært særdeles vellykket i sin satsing på slike avleggere. Alle har hatt utgangspunkt i en eller flere personer som har fått en idé, som har sett et behov eller som har vært villig til å kjempe en lokaliseringkamp for et vedtatt tiltak til fordel for Bergen.

Følgende tiltak blir omtalt:

- Allmennmedisinsk Forskning Ryfylke – AFR (1990–1992)
- Norsk kvalitetsforbedring av laboratorieundersøkelser – Noklus (1992)
- Kompetansesenter for kliniske ferdigheter hos praktiserende leger (1994–1998)
- Eyr (1996–2017)
- Filosofisk poliklinikk (1998)
- Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin – NKLM (2005)
- Allmennmedisinsk forskningsenhet – AFE Bergen (2006)
- Senter for kvalitet i legetjenester – SKIL (2015)
- Praksisnett (2017)

De allmennmedisinske instituttmiljøene tilhører utdanningssektoren, og har i Norge sine største oppgaver innen grunnutdanningen av leger. Selv om enkelte miljøer er forskningsmessig sterke, noen på høyt internasjonalt nivå, er de gjennomgående små og lite preget av større forskningsgrupper

eller temagrupper som kan arbeide konsentrert med oppgaver over tid. På 1970- og 1980-tallet var oppgaven i det hele tatt å få opprettet allmennmedisinske institutter, og universitetenes prioriteringer har gjort at faget har måtte klare seg med et fåtall stillinger, som stort sett ble begrunnet med undervisningsoppgavene. Det har vært vanskelig å få finansiert viktig utviklingsarbeid prioritert fra faget selv, som for eksempel handlingsprogrammer eller beslutningsstøtte, eller grupper som kunne arbeide med fagutvikling på enkeltområder av faget over tid.

Allmennpraksis mangler institusjoner

I 1985 skrev Eskerud, Fugelli og Haug fra Bergen om de allmennmedisinske instituttene oppgaver. Undervisning, forskning og fagutvikling ble understreket, og det trengtes betydelige ressurser dersom de optimistiske planene skulle kunne gjennomføres. Universitetsinstituttene måtte bli store! Men det ble de aldri, hverken i Bergen eller andre steder.

Utfordringen for allmennmedisinen er ikke å akseptere eller å klare seg med relativt sett mindre forskning, utviklingsarbeid eller kvalitetsforbedring enn sykehusene, men det må utvikles andre modeller for finansiering som sikrer slik aktivitet. Da trenger sektoren strukturer og organer for å kanalisere virksomheten. For denne typen virksomhet må det enten bygges regionale strukturer eller lages ordninger på nasjonalt nivå. Norsk allmennmedisin har manglet «institusjoner» som selv har tilstrekkelig styrke til å drive forskning og utviklingsarbeid over tid. Bortsett fra Noklus, som ble opprettet i 1992, er det først etter årtusenskiftet at allmennmedisinen har klart å etablere slike institusjoner. I Bergen er NKLM og AFE eksempler på slike større og varige satsinger.

I dag består Bergensmiljøets faglige og forskningsmessige kraft av mye mer en universitetsmiljøet. Tvert imot er «randsonen» samlet sett vesentlig større enn morinstitusjonen. Dette har gitt Bergensmiljøet stor avkastning, og har sikret levedyktige kjernemiljøer, høy forskningsproduksjon og mange doktorgrader, karrieremuligheter og bredde i allmennmedisinske temaer. Men aktiviteten er også til stor glede og nytte for allmennmedisinen i hele Norge.

Vi har valgt også å omtale EYR og Filosofisk poliklinikk i denne delen av boken. Dette er eksempler på tiltak med ganske ulike formål, men med stor innvirkning lokalt og nasjonalt. Og så har vi med et par eksempler på det som tok slutt av finansielle grunner.

Litteratur

- Eskerud JR, Haug, K. De almenmedisinske institutter--primærlegens syn og ønsker. *Tidsskr Nor Lægeforen* 1985; 105: 1337-8.
- Fugelli, P. Instituttens plass i det almenmedisinske landskap. *Tidsskr Nor Lægeforen* 1985; 105: 1333-6.
- Hunskår S, Røttingen J-A. Utfordringer for fagutvikling og forskning i allmenmedisin. *Tidsskr Nor Lægeforen* 2004; 124: 2637-9.